

Hogyan beszélnek a Szolnoki Főiskola hallgatói?

*A slang az a forrás, melyből a nyelv
lankadó erői állandóan felfrissülnek.* (Lounsbury)

1. Bevezetés

Dolgozatomban az ifjúsági nyelvhasználattal foglalkozom. A szociolingvisztika e részterülete különösen közel áll hozzám, hiszen mindennapi munkám során találkozom olyan fiatalokkal, akik ezt a nyelvet beszélik, s nagy érdeklődéssel figyelem a nyelvhasználati sajátosságokat, amelyek főleg e korosztályt jellemzik. Abban az időben, amikor még én jártam egyetemre (1985-90), ha egy tanárral beszéltünk, igyekeztünk köznyelven megszólalni, de a mai diákok diáknyelvet, szlenget használnak akkor is, amikor a tanárukkal beszélnek. Tehát fontos, hogy én, a tanár is ismerjem az általuk használt kifejezéseket. Például arra a kérdésre, hogy miért nincs könyve, ilyen válaszokat ad a hallgató: „lenyúlták az angol könyvem”, „kölcsönadtam, de nem kaptam vissza, a csoporttársam megszívott”.

Az általam vizsgált csoport a Szolnoki Főiskola 36 (30 nő, 6 férfi) 18-22 éves hallgatója. Az ő körükben vizsgáltam a szleng kifejezésekhez való hozzáállást, a kifejezések használati körét, ismertségét.

2. Elméleti kérdésfeltevés

Kövecses Zoltán a *Magyar szlengszótár* bevezetőjében meghatározza a szleng legfontosabb jellemzőit. Kutatásomban azt próbálom kideríteni, hogy ezen megállapítások (l.felsorolás) mennyire igazak a mai szlengre:

- A tipikus szlengbeszélő inkább férfi, mint nő.
- A tipikus szlengbeszélő inkább városi, mint falusi.
- A tipikus szlengbeszélő inkább a műveletlen, mint a művelt réteghez tartozik.
- A szlenget általában szóbeli kommunikációban használják.
- A szleng a nagyon bizalmas, fesztelen, informális beszédhelyzetekben fordul elő.
- A szlenggel történő kommunikáció célja a csoportszolidaritás kifejezése (Kövecses, 1998).

3. Adatgyűjtés

Mivel a szleng állandóan változik, lépten-nyomon új szavak kerülnek a nyelvbe, nehéz megtalálni a ma használatos szleng kifejezéseket. Az adatgyűjtésnek egy újszerű módját választottam, az Internetet. A www.chat.hu weboldalra belépve a Szolnok szobában és a huszonévesek szobájában gyűjtöttem kifejezéseket az élet különböző területeiről. Hasznos információkhoz jutottam a www.kvizkiraly.hu weboldalon is. Olyan kifejezéseket találtam, amelyek nagy része az 1990-es években Magyarországon megjelent szlengszótárakban vagy nem található meg, vagy más jelentéssel bír.

4. A kérdőív összeállítása, néhány információ a vizsgált mintáról

Az első néhány kérdés demográfiai adatokra vonatkozik (kor, nem, lakhely). A további kérdések pedig arra, hogy a kérdőívet kitöltő – saját bevallása szerint – mennyire ismeri a szleng kifejezéseket, milyen gyakran, mi célból és hol használja ezeket.

A kérdőív fennmaradó részében pedig ötven szleng kifejezésnek a jelentésére kérdezek rá feleletválasztós teszt formájában.

A mintát a Szolnoki Főiskola kereskedelmi, külgazdasági ill. szálloda-vendéglátó szakán tanuló hallgatók közül választottam. Pontosabban három olyan csoport hallgatóit kértem meg a kérdőív kitöltésére, amelyeknek üzleti angol nyelvet tanítok. Mindannyian készségesen vállalkoztak a kérdőív kitöltésére.

5. Feldolgozás és értékelés

A rendelkezésre álló minta nem tekinthető reprezentatívnak, ugyanis összesen 36 hallgató (30 nő és 6 férfi) töltötte ki a kérdőívet. A nők esetében a helyes válaszok aránya 67,33% volt, a férfiak által adott helyes válaszok aránya pedig 70,33%. Tehát a nemek között nem mutatható ki szignifikáns különbség.

A legjobb választ egy 19 éves nő adta (84%), a legrosszabbat egy 21 éves kisvárosi nő (40%). Az életkorbeli különbség is elhanyagolható.

Az előzetes feltételezéssel ellentétben nem mutatható ki szignifikáns különbség a lakhely szerint sem: a falusiak helyes válaszáinak átlaga 71% (4 fő), a kisvárosiaké 65% (19 fő), a nagyvárosiaké 71,71 % (7 fő), és az egyetlen fővárosi eredménye 72%. (Öten nem válaszoltak a lakhelyre vonatkozó kérdésre.) A hasonló eredmények a tömegkommunikáció elterjedtségével magyarázhatóak. A faluban, kisvárosban élő fiatalok is ugyanazokat a televízió-műsorokat nézik, mint a nagyvárosban élők; azonos bulvár lapokat olvasnak, illetve mindannyian hozzáférnek az Internethez.

Arra a kérdésre, hogy mennyire ismerik a szleng kifejezéseket, ketten válaszolták azt, hogy „alig”, ezzel szemben 72 ill. 74 %-os eredményt értek el. Heten válaszolták, hogy ezen kifejezéseket „kicsit”, tizenhárman, hogy „közepesen”, tizenketten pedig, hogy „elég jól” ismerik. Ketten válaszolták azt, hogy „nagyon jól”, ők 76 ill. 78 %-ot értek el.

Arra a kérdésre, hogy milyen gyakran használják a kérdőívben szereplő kifejezéseket, egy fő válaszolta, hogy „szinte soha”. Ő 44%-os eredményt ért el. Tizenhárman válaszolták, hogy „ritkán”, tizenketten, hogy „nem túl gyakran”, kilencen írták, hogy „gyakran”, és egy fő válaszolta, hogy „szinte mindig”. Ez utóbbi válaszadó 78%-ot ért el.

A szleng használatának célja huszonnyolc fő szerint a csoporthoz való tartozás kifejezése. Továbbá, egy-egy fő a következő megjegyzéseket tette: „változatossá és egyedivé teszi nyelvünket”, „rövidítés”, „humor”, „menő”, „úgy lehet megbeszélni valamit, hogy a kívülállók ne értsék”, „néha rövidebben ki lehet fejezni a mondandókat”.

A szleng használati szentereivel kapcsolatosan huszonheten nyilatkozták, hogy baráti körben, tizennégyen, hogy a diáktársak körében, négyen, hogy családi körben, öten, hogy Internetes chat-ben, ketten pedig azt, hogy e-mailben használnak szleng kifejezéseket.

Most vizsgáljuk meg részletesen, hogy mely szavakat milyen arányban ismerték a válaszadók! Mindenki ismerte a következő szavak jelentését: „parázik” (= ’fél’), „ugat”(= ’beeszl mindenbe’), „baró”(= ’nagyon klassz’), „séró”(= ’frizura’), „kamuzik”(=’hazudik’), „tök baba”(= ’jól néz ki’).

Az alábbi szavak jelentését több, mint harmincan ismerték: „zöld” (= ’füves cigi’), „késdobáló” (= ’kocsmá’), „jard” (= ’rendőr’), „fű” (= ’bódító cigi’), „recska” (= ’önkielégítés’), „bré” (= ’férfi nem szerv’), „smafu” (= ’semmisség’), „gályázik” (= ’dolgozik’), „lónyál” (= ’üdítő ital’), „kaller” (= ’kalauz’), „cucc” (= ’kábitószer’) „span” (= ’haver’), „zsír” (= ’király’).

20-29 közötti azoknak a száma, akik az alábbi szavakat értették: „skerázik” (= ’aggodalmaskodik’), „luvnya” (= ’kurva’), „süti” (= ’nagyon jó’), „csira vagy” (= ’kevés vagy’) „korpa” (= ’pénz’), „ribizli” (= ’kurva’), „steksz” (= ’pénz’), „nafta” (= ’benzin’), „hesszel” (= ’erősen figyel’), „bronyesz” (= ’bunkó’), „tutter” (= ’nagyon jó’) „fux” (= ’ékszer’), „kircsi” (= ’nagyon jó’), „bakker” (= ’A francba!’), „ücsi” (= ’ital’), „csumpi” (= ’szevasz’), „simásan” (= ’természetesen’).

10-19 közötti azoknak a száma, akik a „nagyon lecsó” (= ’teljesen jó’), „révás” (= ’WC’), „flamózik” (= ’eszik’) „benyes” (= ’berűg’), „kocka” (= ’számítógépfüggő’), „pisipogi” (= ’félős’),

10-nél kevesebb pedig azoké, akik a „ratyi” (= ’meleg’, ’homoszexuális’), „hegeszt” (= ’retteg’), „na, sodorj!” (= ’Menj el!’), „csancsó” (= ’pénz’), „ütös” (= ’gyors’), „doszta” (= ’nagyon jó’) szavakat ill. kifejezéseket ismerték.

Megnéztem két szlengszótárban, hogy az általam vizsgált szavak előfordulnak-e bennük. A *Diáksóder. Hogyan beszél a mai ifjúság* c. szótárban (Kardos Tamás – Szűts László, 1992) a következő szavakat találtam meg: „luvnya”, „jard”, „ugat”, „baró”, „fű”, „séro”, „flamózik”, „smafu”, „steksz”, „staub”, „della”, „tüdőropi”, „kamuzik”, „gályázik”, „lónyál”, „hesszel”, „baba”. A „lecsó” (’házi feladat’), a „korpa” (két forintnál kisebb aprópénz’) a „nafta” (’szeszes ital’), a „cucc” (’holmi’, ’csomag’, ’ruha’) jelentése a szótárban eltér a kérdőívben megadott jelentéstől.

A *Magyar szlengszótár*-ban (Kövecses Zoltán, 1998) az alábbi szavakat találtam, amelyek jelentése egyezik a kérdőívben helyesnek elfogadott megoldással: „della”, „késdobáló”, „parázik”, „ugat”, „korpa”, „baró”, „séro”, „flamózik”, „steksz”, „kamuzik”, „gályázik”, „lónyál”, „kaller”, „baba”, „fux”.

A következő szavak jelentése vagy teljesen vagy részben tér el: „skerázik” ’fut’ jelentésben, „zöld” ’marihuána’ jelentésben, „luvnya” ’erkölcstelen nő’, ’prostituált’ jelentésben; „jard” ’őrszoba’ jelentésben, „csira” ’homoszexuális férfi’ jelentésben, „lecsó” ’LSD’ jelentésben, „fű” mint ’marihuána’, ’vegetáriánus’; „bré” mint ’himvesző’, ’kalap’; „smafu” mint ’kis pénzösszeg’, ’csekélység’, ’semmi’; „nafta” mint ’áram’, ’benzin’; „hegeszt” mint ’alszik’, ’kocsmába jár’; „hesszel” ’szexuális közeledésre biztat (főleg nézéssel)’, ’néz, figyel’, ’pihen, lazál, kibújik a munka alól’ jelentésben; „benyes” ’megüt’ jelentésben, „cucc” mint ’holmi’, ’ruha’, ’lopott holmi’; „kocka” ’Moszkva tér’ jelentésben, „span” mint ’bűnöző segítőtársa’, ’barát’.

Megállapíthatjuk, hogy az 1998-ban megjelent szlengszótárban már több szó megtalálható a ma használatos szleng kifejezések közül, mint az 1992-ben megjelentben, de nagyon gyakran a szavak más jelentésben szerepelnek. Tehát a szleng nagyon gyorsan változik, egyes szavak kimennek a divatból, más szavak új jelentést nyernek.

6. Összefoglalás

A minta alapsokasága csak azt teszi lehetővé, hogy ízelítőt kapjunk abból, milyen szlengszavakat vagy szleng-kifejezéseket ismer a Szolnoki Főiskolán tanuló hallgatók egy része. Az *Elméleti kérdésfelvetés*-ben szereplő megállításokról tehát csak a mintára kiterjeszhető következtetések vonhatók le, nevezetesen:

- A nemek között nem mutatható ki szignifikáns különbség.
- A lakóhely szerint nincs lényeges különbség.
- A kérdőívet kitöltők a művelt réteghez tartoznak, mégis elég jól ismerik a szlenget.
- Az igaz, hogy a szlenget inkább szóbeli kommunikációban használják, de ma már az írásban is megjelenik (chat, e-mail).
- A szleng bizalmas, informális beszédhelyzetekben fordul elő.
- A kérdőív alapján a szleng elsősorban a csoportszolidaritás kifejezésére szolgál.

Felhasznált irodalom:

1. Kardos Tamás – Szűts László: Diáksóder, Hogyan beszél a mai ifjúság? Ciceró, 1992.
2. Kövecses Zoltán: Magyar szlengszótár Akadémiai Kiadó, 1998, XIX-XXXIII.

Melléklet – Kérdőív

*A szleng az, amikor a nyelv
feltűri az ingujját,
beleköp a tenyerébe,
és munkához lát.* (Carl Sandburg, amerikai költő)

KÉREM, HOGY TÖLTSE KI AZ ALÁBBI KÉRDŐÍVET.

Neve:

Neme: férfi / nő

Életkora:

Állandó lakhelye (szülőhelye) : falu / kis város / nagyváros / főváros

Melyik megyében él?

A 'szleng' definíciói:

1. Főként nagyvárosi embereknek az alvilági elemektől átvett szavakkal tarkított, a köznyelvtől eltérő szóhasználat.
2. Valamely társadalmi réteg, csoport sajátos szóhasználat.

Ön mennyire ismeri a magyar szleng kifejezéseket?

1. alig
2. kicsit
3. közepesen
4. elég jól
5. nagyon jól

Milyen gyakran használja őket?

1. szinte soha
2. ritkán
3. nem túl gyakran
4. gyakran
5. szinte mindig

Mi a célja a szleng használatának?

1. Csoporthoz való tartozást fejez ki
2. Az idősebbek bosszantására szolgál
3. Egyéb.

Hol használja?

1. Baráti körben
2. A diáktársak körében
3. Családi körben
4. Internetes chat-ben
5. E-mailben
6. Egyéb:

Mit jelentenek az alábbi szleng kifejezések? Karikázza be a szó betűjelét!

1. SKERÁZIK

- a) eszik
- b) búzlik
- c) aggodalmaskodik
- d) verekszik

2. ZÖLD

- a) alkohol
- b) füves cigi
- c) pázsit
- d) szép szín

3. Melyik nem PÉNZ?

- a) zseton
- b) della
- c) luvnya
- d) kp

4. KÉSDOBÁLÓ

- a) cirkusz
- b) sportközpont
- c) vásár
- d) kocsmá

5. SÜTI

- a) gyenge
- b) nagyon jó
- c) kevés
- d) pite

6. PARÁZIK

- a) bátor
- b) éhes
- c) fél
- d) szomjas

7. JARD

- a) roma
- b) rendőr
- c) kemény
- d) gyáva

8. CSÍRA VAGY

- a) pici vagy
- b) bolond vagy
- c) okos vagy
- d) kevés vagy

9. UGAT

- a) beleszól mindenbe
- b) a kutyát utánozza
- c) nyávog
- d) sír

10. NAGYON LECSÓ

- a) nagyon béna
- b) teljesen jó
- c) rossz
- d) nehéz

11. RÉVÁS

- a) klub
- b) kutyaól
- c) WC
- d) sportpálya

12. RATYI

- a) rossz
- b) meleg
- c) vékony
- d) szellemes

13. KORPA

- a) lisztféleség
- b) erdei út
- c) pénz
- d) fa kérge

14. BARÓ

- a) selymes
- b) nagyon klassz
- c) szürkés
- d) rossz

15. RIBIZLI

- a) kurva
- b) fényes tárgy
- c) kisfiú
- d) vagány

16. FŰ

- a) bódító cigi
- b) focipálya
- c) bokoralja
- d) betörés

17. RECSKA

- a) reszelés
- b) önkielégítés
- c) betakarítás
- d) kőműves kalapács

18. SÉRÓ

- a) napszak
- b) tankönyv
- c) búza
- d) frizura

19. BRÉ

- a) kalap
- b) férfi nemi szerv
- c) kesztyű
- d) táska

20. FLAMÓZIK

- a) tangózik
- b) eszik
- c) fizet
- d) alszik

21. SMAFU

- a) csók
- b) cigaretta
- c) veszélyes
- d) semmiség

22. Melyik nem CIGARETTA?

- a) pofafüstölő
- b) steksz
- c) staub
- d) tüdőropi

23. NAFTA

- a) lopott tárgy
- b) benzin
- c) füves cigi
- d) biztos

24. HAZUDIK

- a) flamózik
- b) hamuzik
- c) kopaszt
- d) kamuzik

25. DOLGOZIK

- a) gályázik
- b) rinyál
- c) tintázik
- d) zabbant

26. ALKOHOLMENTES ITAL

- a) luvnya
- b) hubi
- c) lónyál
- d) miller

27. HEGESZT

- a) erősít
- b) retteg
- c) figyel
- d) száguld

28. HESSZEL

- a) megtippel valamit
- b) fűrészel
- c) erősen figyel
- d) siránkozik

29. KALLER

- a) pénzügyőr
- b) kalauz
- c) borász
- d) kapanyél

30. BRONYESZ

- a) bunkó
- b) ideges
- c) boldog
- d) álmos

31. BENYES

- a) bemagol valamit
- b) ellop valamit
- c) megbukik
- d) berúg

32. LUVNYA

- a) nő
- b) állat
- c) ruhadarab
- d) pánsíp

33. TUTTER

- a) frizura stílus
- b) rágófajta
- c) óvszer
- d) nagyon jó

34. TÖK BABA

- a) jól néz ki
- b) túl hangos
- c) elég kicsi
- d) nagyon nem jó

35. NA,SODORJ!

- a) Tekerj fel!
- b) Szívd el!
- c) Mondd!
- d) Menj el!

36. CUCC

- a) bezártság
- b) szigor
- c) kábítószer
- d) ruha

37. PÖPEC

- a) leélt autó
- b) tuti dolog
- c) vékony ember
- d) koktélfajta

38. FUX

- a) ékszer
- b) állatfajta
- c) rúzs
- d) szex

39. KOCKA

- a) jó tanuló
- b) rossz tanuló
- c) számítógép függő
- d) aki másokat piszkál

40. PISIPOGI

- a) büdös
- b) félős
- c) zárkózott
- d) unalmas

41. KIRCSI

- a) magas rangú
- b) drága
- c) izgalmas
- d) nagyon jó

42. BAKKER!

- a) De jó!
- b) A francba!
- c) Azt a mindenit!
- d) Húha!

43. CSANCSÓ

- a) pénz
- b) buta
- c) pasi
- d) nő

44. ÜTŐS

- a) gyors
- b) agresszív
- c) meglepő
- d) kemény

45. SPAN

- a) pasi
- b) haver
- c) kondigép
- d) ruhadarab

46. DOSZTA

- a) béna
- b) nagyon jó
- c) ronda
- d) kívánatos

47. ÜCSI

- a) kenyér
- b) fürdés
- c) üdülés
- d) ital

48. ZSÍR

- a) zsíros étel
- b) gázos
- c) király
- d) lassú

49. CSUMPI

- a) szevasz
- b) jó éjt
- c) csávó
- d) nő

50. SIMÁSAN

- a) lehetséges
- b) természetesen
- c) megoldható
- d) megbeszéljük.